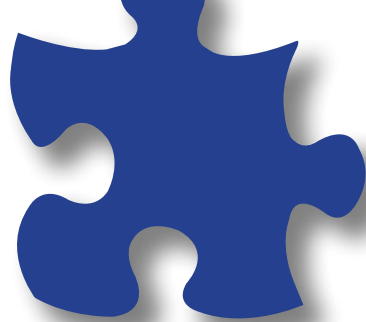

ВАШ ВОДИЧ НИЗ
ДОГОВОР ОТ ОД
ЛИСАБОН

Европска Унија

СОДРЖИНА

ВОВЕД	1
УНИЈА ЗА 21. ВЕК	2
КЛУЧНИ ОДРЕДБИ НА ДОГОВОРОТ ОД ЛИСАБОН	4
ДОЗНАЈТЕ ПОВЕЌЕ	10
Патот до Лисабон	11
Повеќе информации за институционалните промени ..	12
Неколку технички термини	15

Оваа брошура и други кратки и јасни објаснувања за ЕУ можете да најдете на интернет-страницата **ec.europa.eu/publications**

Европска комисија
Генерален директорат за комуникации
Публикации
B-1049 Брисел

Ракописот е завршен во јули 2009 г., а ревидиран во април 2010 г.

Авторско право: насловна стр. Group © Getty Images – Handshake © Corbis, стр. 1 iStockphoto, стр. 2 iStockphoto (Joerg Reimann), стр. 4 iStockphoto, стр. 6 iStockphoto (Emrah Turudu), стр. 7 Европска комисија/ECHO, стр. 8 Европска комисија, стр. 10 Reporters, стр. 12 Европски парламент, стр. 15 iStockphoto (Mikael Damkier).

Луксембург: Канцеларија за службени изданија на Европската Унија, 2010
16 стр. — 16.2 × 22.9 cm

ISBN 978-92-79-19655-3
doi: 10.2770/26369

© Европска Унија, 2010
Дозволена е репродукција. За користење или репродукција на поединечните цртежи, дозвола мора да се добие директно од носителите на авторските права.

Печатено во поранешна Југословенска Република Македонија

ВОВЕД

По десетици години војување и милиони загубени животи, основањето на ЕУ го одбележа започнувањето на нова ера во која европските земји ги решаваат своите проблеми со разговор, а не со војување.

Денес, членките на Европската Унија уживаат во мноштво поволности: постои слободен пазар со валута со која трговијата се олеснува и станува поуспешна, се создаваат милиони работни места, работничките права се подобри, луѓето слободно се движат и животната средина е почиста.

Но, правилата за водењето на ЕУ беа смислени за многу помала Европска Унија и Унија која не мораше да се соочува со глобални промени какви што се климатските промени, глобалната рецесија и меѓународниот прекуграничен криминал. ЕУ поседува потенцијал и определба да се фати во костец со овие проблеми, но тоа може да го стори само ако го подобри начинот на кој што функционира.

Тоа е целта на Договорот од Лисабон. Со него ЕУ станува подемократска, поуспешна и потранспарентна. На граѓаните и парламентите им овозможува да добиваат повеќе информации за тоа што се случува на европско ниво, а на Европа и дава појасен и посилен глас во светот, истовремено штитејќи ги интересите на земјите.

Договорот од Лисабон предвидува нова граѓанска иницијатива, со која можете, со еден милион потписи, да барате Европската комисија да даде предлози за нови политики.

Националните парламенти во секоја земја-членка ќе имаат поголема улога во разгледувањето на законите на ЕУ пред истите да бидат изгласани, со цел да се обезбеди дека ЕУ не ги преминува овластувањата кога се работи за прашања што треба да се решаваат на национално или на локално ниво.

Европскиот парламент ќе има повеќе надлежности, што ќе им овозможи на членовите на Парламентот да се изјаснат за поширок опсег прашања.

Спротивно на претходниот Договор (од Ница), Комисијата и понатаму ќе биде составена од по еден комесар од секоја земја-членка.

Овој водич објаснува што значи Договорот од Лисабон.

УНИЈА ЗА 21. ВЕК

Договорот од Лисабон беше потпишан на 13 декември 2007 година, од страна на 27 земји-членки на Унијата.

Влезе во сила на 1 декември 2009 година, кога сите земји на ЕУ го ратификуваа во согласност со своите национални постапки.

Зошто е потребен нов договор?

Европската Унија се промени. Бројот на земји-членки четирипати се зголеми. Во текот на изминатата деценија бројот на земјите-членки речиси се удвои.

И светот брзо се менува. Европа се соочува со големи предизвици во 21. век, какви што се економската криза, климатските промени, одржливиот развој, енергетската сигурност и борбата против меѓународниот прекуграничен криминал.

Земјите-членки кои заедно го изготвија Договорот од Лисабон согледаа дека постоечките договори не ѝ ги овозможуваат на Европската Унија инструментите што и се потребни за да се соочи со овие предизвици и да се справи со овие промени.

- Договорот од Лисабон ги менува и ги дополнува претходните договори на ЕУ.
- Го зема предвид фактот што ЕУ порасна од шест основачки земји-членки до сегашните 27 земји, како и многуте случувања во изминатите 50 години.
- Договорот од Лисабон ќе ги подобри оперативните методи за да обезбеди Унијата во 21. век да функционира што е можно поуспешно и поделотворно.
- Ќе ја помага на Европската Унија подобро да им служи на интересите на граѓаните и да им овозможи директно да имаат удел во европските прашања, преку новата граѓанска иницијатива.
- Ги штити правата преку Повелбата за основните човекови права.
- Ја јакне улогата на Европскиот парламент и им дава нови овластувања на националните парламенти.
- Го прави поуспешно донесувањето одлуки на европско ниво.
- Овозможува ЕУ да говори со единствен глас во светот.

- Воведува нови мерки за решавање на клучните прашања што влијаат врз квалитетот на животот, меѓу кои се климатските промени, меѓународниот прекуграничен криминал и енергетиката.
- Истовремено, ги штити правата на секоја земја-членка, особено во чувствителните области какви што се оданочувањето и одбраната.

Целите и вредностите на ЕУ

Договорот од Лисабон јасно ги одредува целите и вредностите на Европската Унија - мир, демократија, почитување на човековите права, правда, еднаквост, владеење на правото и одржливост.

Договорот од Лисабон се заложува дека Европската Унија ќе го реализира следното:

- ќе работи за одржлив развој на Европа, што се темели врз рамнотежен економски раст и стабилност на цените, и врз висококонкурентна социјална пазарна економија што цели кон целосно вработување и социјален напредок, со висок степен на заштита на животната средина;
- ќе се бори против социјалната исклученост и дискриминација и ќе ја промовира социјалната правда и заштита;
- ќе промовира економска, социјална и територијална кохезија и солидарност меѓу земјите-членки;
- ќе остане посветена на економската и монетарна унија, со еврото како нејзина валута;
- ќе ги негува и ќе ги промовира вредностите на Европската Унија пошироко во светот и ќе придонесува за мир, безбедност, одржлив развој на Земјата, солидарност и почитување меѓу народите, слободна и фер трговија и искоренување на сиромаштијата;
- ќе придонесува за заштитата на човековите права, особено правата на децата, како и за строго почитување и развој на меѓународното право, вклучително и почитување на начелата од Повелбата на Обединетите нации.

Ова се основните цели. Договорот од Лисабон е создаден за да ѝ овозможи на Европската Унија инструменти со кои ќе ги реализира овие цели.

КЛУЧНИ ОДРЕДБИ НА ДОГОВОРОТ ОД ЛИСАБОН

Поголема демократија, поголема отвореност

Договорот ви овозможува посилен глас во донесувањето одлуки.

Новата граѓанска иницијатива значи дека еден милион жители од 500 милиони население во ЕУ, од неколку земји-членки, ќе можат да поднесуваат петиции до Европската комисија за таа да поднесува предлози за нови политики.

Ова за првпат ви овозможува директно учество во процесот на донесување закони во ЕУ.

За да се подобри информирањето за тоа како се донесуваат одлуките во ЕУ, Советот на министри сега ќе треба јавно да се состанува кога ќе разгледува и ќе гласа за предлог-закони.

Со Договорот стануваат помногубројни областите во кои Европскиот парламент го споделува одлучувањето со Советот на министри. Тоа значи дека членовите на Европскиот парламент, кои вие директно ги избирате, ќе имаат посилен глас во процесот на донесување закони и донесување на буџетот на ЕУ.

На домашен терен, националните парламенти ќе имаат поголеми можности за вклучување во процесот на одлучување во ЕУ.

Новиот систем за навремено известување им дава право на националните парламенти да ги коментираат предлог-законите и да осигурат дека ЕУ нема да ги премине границите на своите овластувања со своето вклучување во прашања што најдобро се решаваат на национално или локално ниво.

Побрзо и поуспешно одлучување

Договорот од Лисабон ја зајакнува делотворноста на постапките за одлучување на Европската Унија.

Во Советот на министри ќе се применува гласање со квалификувано мнозинство, наместо едногласното донесување одлуки. Со ова ќе се овозможи побрзо и поуспешно дејствување.

Квалификуваното мнозинство значи дека, почнувајќи од 2014 година, одлуките на Советот на министри ќе треба да бидат поддржани од 55% од земјите-членки, кои претставуваат најмалку 65% од европското население. Ваквиот систем им дава двојна легитимност на одлуките.

Сите предлози за одлучување со мнозинско гласање во новите политички области ќе подлежат на строги правила. Секоја земја-членка мора да се согласи со секоја промена од ваков вид, а националните парламенти имаат право на вето.

Меѓутоа, во важните политички области како оданочувањето и одбраната и понатаму ќе се одлучува едногласно.

Модернизација на институциите на ЕУ

Клучна цел на Договорот од Лисабон е да се осовременат институциите преку кои работи Унијата и тие да станат подемократски.

Се создаде нова функција - Висок претставник на Унијата за надворешни работи и безбедносна политика/заменик на претседателот на Комисијата, со цел ЕУ да ги промовира своите активности на меѓународната сцена и подобро да ги штити своите интереси и вредности надвор од Унијата. Кетрин Ештон започна да работи на оваа нова позиција во 2009 година.

За да ја врши својата работа континуирано и доследно, Европскиот совет избира Претседател на Европскиот совет со мандат од најмногу пет години. Со ова активноста на ЕУ ќе станат потранспарентни и подоследни. Во моментот, прв Претседател е Херман ван Ромпју.

Претседателот на Комисијата го „избира“ Европскиот парламент, на предлог од Европскиот совет. Сега, Жозе Мануел Баросо е во вториот мандат како претседател на Комисијата, до 2014 година.

Во Договорот од Лисабон се потврдуваат и надградуваат многу економски одредби што беа опфатени со претходните договори на ЕУ. Но тој, исто така, опфаќа и неколку нови и важни области. Тие се споменуваат во темите што следат.

Економска политика

Договорот од Лисабон ја потврдува заложбата за постигнување економска и монетарна унија со еврото како валута на ЕУ.

Денес, еврото е валута на 17 земји-членки.

Економска и монетарна унија е суштинската цел на Европската Унија. Тоа е виталната сила што ќе овозможи просперитетот и работните места да се вратат во Европа. Европската Унија и земјите-членки заеднички одвојуваат 200 милијарди евра за да стимулираат економијата на ЕУ во моменталната финансиска криза.

Договорот од Лисабон ја официјализира позицијата на Европската централна банка така што и доделува статус на институција на Европската Унија.

Европската Унија во светот

ЕУ се залага за промовирање на вредностите на ЕУ во светот придонесувајќи за:

- одржлив развој на планетата;
- солидарност и заемно почитување меѓу луѓето;
- слободна и фер трговија;
- искоренување на сиромаштијата;
- заштита на човековите права;
- почитување и унапредување на меѓународното право, како што е дефинирано особено со Повелбата на Обединетите нации.

ЕУ е најголемата трговска сила и најголемиот донатор на помош за земјите во развој.

Веќе споменатото поставување на Висок претставник на Унијата за надворешни работи и безбедносна политика/заменик на претседателот на Комисијата ќе овозможи поголема доследност во надворешните активности на ЕУ и ќе овозможи Европската Унија да му се обраќа на светот со еден глас. Тој или таа ќе добиваат поддршка од посебна Служба за надворешно дејствување.

Безбедност и одбрана

Договорот од Лисабон појасно ја дефинира улогата на ЕУ во заедничката надворешна и безбедносна политика. Одлуките за прашањата од одбраната и понатаму ќе се донесуваат со едногласност на 27-те земји-членки.

Мисиите што ЕУ ги презема надвор од својата територија имаат за цел да се зачувува мирот, да се спречат конфликти и да се јакне меѓународната безбедност во контекст на Повелбата на Обединетите нации.

Договорот од Лисабон ја проширува улогата на ЕУ со операции за разоружување, воени совети и поддршка и помош за обновување на стабилноста по конфликти.

Исто така, создава можност за јакнење на соработката меѓу земјите-членки што сакаат поблиску да соработуваат во областа на одбраната.

Договорот од Лисабон предвидува земјите-членки да ѝ ги дадат на располагање на Европската Унија своите цивилни и воени капацитети што се неопходни за спроведување на заедничката безбедносна и одбранбена политика и ја утврдува улогата на Европската агенција за одбрана.

Воведува и клаузула за солидарност (на доброволна основа) во случај кога една земја-членка е жртва на терористички напад, природна катастрофа или катастрофа предизвикана од човекот.

Правда и криминал

Договорот од Лисабон содржи нови важни одредби за јакнење на способноста на ЕУ за борба против меѓународниот прекуграничен криминал, нелегалната имиграција, трговијата со луѓе, оружје и дрога.

Поедноставувањето што го предлага Договорот од Лисабон значи поголема транспарентност во оваа област, јакнење на улогата на Европскиот парламент и Судот на правда, и забрзување на постапката за носење одлуки така што повеќе одлуки ќе се носат со квалификувано мнозинство.

Меѓу другото, новите одредби треба да овозможат Унијата и земјите-членки да обезбедат поделотворна заштита на финансиските интереси на Унијата и поделотворна борба против меѓународниот прекуграничен криминал.

Овие нови одредби го изразуваат почитувањето на различните правни системи и традиции на земјите-членки. Тие, на пример, предвидуваат „повлекување во итни случаи“ со што се овозможува одредена земја-членка да не учествува во нова мерка, ако смета дека тоа би влијаело врз битните аспекти од нејзиниот кривично-правен систем.

Со оглед на тоа што Ирска и Обединетото Кралство имаат правни системи на обичајно право и се наоѓаат надвор од Шенгенската контрола на границите, овие две земји ќе склучат посебна спогодба што ќе им овозможи да одлучуваат во секој поединечен случај дали ќе учествуваат во законодавството во оваа област.

Социјална политика

Договорот од Лисабон ги унапредува социјалните цели на ЕУ. Со него се предвидува дека сите политики и активности на Европската Унија ќе промовираат висок степен на вработување.

Договорот ја согледува клучната улога на економските служби како јавниот сообраќај, телекомуникациите, поштенските служби, и снабдувањето со гас и електрична енергија.

Улогата на ЕУ во овие области е ограничена, а земјите-членки имаат доволно простор за маневрирање за да можат да снабдат, дадат и организираат услуги со кои успешно ќе одговорат на домашните потреби.

ЕУ треба да се воздржи од какви било активности што би ја намалиле улогата на земјите-членки во обезбедувањето услуги од јавен интерес, како на пример во здравството, социјалните услуги, полицијата и безбедносните сили, и државните училишта.

Платата, правото на здружување и правилата за штрајк се прашања што и понатаму остануваат во надлежност на земјите-членки.

Нови области на соработка

Договорот од Лисабон содржи важни одредби во низа нови политички области со кои се зајакнува способноста на ЕУ да се бори против меѓународниот прекуграничен криминал, нелегалната имиграција и трговијата со жени, деца, оружје и дрога.

Денес, во светот уште две нови области се особено важни.

Климатски промени: Договорот дава приоритет на целта на Европската Унија да промовира одржлив развој во Европа, што се темели врз висок степен на заштита и унапредување на животната средина.

Договорот се залага за промовирање, на меѓународно ниво, на мерките за решавање на регионалните и глобалните проблеми поврзани со животната средина, особено климатските промени.

Јакнењето на улогата на ЕУ во поглед на климатските промени ќе значи дека Европа продолжува да биде предводник во борбата против глобалното затоплување.

Енергија: Договорот содржи нови одредби што ќе осигурат добро функционирање на пазарот на енергија, особено во поглед на снабдувањето со енергија и постигнувањето енергетска ефикасност и заштеда, како и развој на нови и обновливи извори на енергија.

Да се обезбеди сигурен извор на енергија е клучен предизвик за иднината за сите земји-членки.

Договорот од Лисабон ја потврдува заложбата на ЕУ за обединета европска политика за одржлива енергија.

Исто така, обезбедува нова основа за соработка меѓу земјите-членки на полето на спортот, хуманитарната помош, цивилната заштита, туризмот и вселенските истражувања.

Човекови права

Договорот од Лисабон ги признава правата, слободите и начелата што се утврдени со Повелбата за основните права и со него Повелбата станува правно обврзувачка.

Земјите-членки ја потпишаа Повелбата во 2000 година. Сега таа е правно обврзувачка.

Тоа значи дека ЕУ мора да ги почитува правата утврдени во повелбата кога предлага и спроведува закони, а земјите-членки мора да го сторат истото при спроведување на законодавство на ЕУ.

Правата што сите треба да ги уживаат опфаќаат заштита на личните податоци, право на азил, еднаквост пред законот и недискриминација, еднаквост меѓу мажите и жените, правата на децата и повозрасните лица, и важни социјални права какви што се заштитата од неправедно добивање отказ и пристап до социјална заштита и социјална помош.

Договорот од Лисабон, исто така, ѝ дозволува на ЕУ да пристапи кон Европската конвенција за човекови права. Конвенцијата и Европскиот суд за човекови права, кој врши надзор врз нејзиното спроведување, претставуваат основа за заштита на човековите права во Европа.

ДОЗНАЈТЕ ПОВЕЌЕ

Неизбежно, Договорот од Лисабон е долг документ – преку 300 страници во пречистена форма, вклучувајќи ги анексите и протоколите. Содржи многу одредби од претходните договори на ЕУ, кои се изменети и дополнети.

Овој водич особено ги истакнува новите елементи во Договорот од Лисабон. Подолу се дадени повеќе информации за клучните промени.

Можете да го преземете целосниот текст на Договорот од Лисабон и пречистените верзии од договорите со измените и дополнувањата од Договорот од Лисабон и да дознаете повеќе за него на интернет-страницата europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm

Патот до Лисабон

Договорот од Лисабон е резултат на шестгодишни дискусии што се водеа меѓу земјите-членки во врска со тоа какви реформи се потребни за да се одговори на предизвиците на 21 век.

1952: Договорот од Париз за основање на Европската заедница за јаглен и челик.

1957: Договорите од Рим за основање на Европската економска заедница и Евроатом.

1986: Единствениот европски акт

1992: Договорот од Мастрихт

1997: Договорот од Амстердам

2001: Договорот од Ница

29 октомври 2004 година: Договорот за Устав на Европа, потпишан од земјите-членки во Рим.

Мај-јуни 2005 година: Франција и Холандија го одбија уставниот договор со референдум.

13 декември 2007 година: Потпишување на Договорот од Лисабон од страна на 27 земји-членки.

2007 до мај 2009 година: Договорот од Лисабон е одобрен од парламентите на 26 од 27 земји-членки.

12 јуни 2008 година: Референдумот во Ирска не успеа да обезбеди мнозинство за ратификација.

19 јуни 2009 година: Европскиот совет се согласува Европската комисија да продолжи во својот состав да вклучува по еден припадник од секоја земја-членка. Шефовите на држави и влади договорија правно обврзувачки гаранции за посебните области што ги идентификуваа ирските власти.

2 октомври 2009 година: Втор референдум во Ирска: мнозинството одлучи во полза на Договорот.

1 декември 2009 година: Договорот влегува во сила.

Повеќе информации за институционалните промени

Институции и тела на ЕУ

Главните институции на ЕУ се следните:

- Европски парламент
- Европски совет
- Совет на Европската Унија (Совет на министри)
- Европска комисија
- Суд на правдата на Европската Унија
- Европска централна банка
- Суд на ревизори

Постојат, исто така, и други тела:

- Комитет на регионите
- Европски економско-социјален комитет
- Европска инвестициска банка

Европски парламент

Европскиот парламент е директно избрана институција на ЕУ која ги претставува граѓаните од земјите-членки.

Со Договорот од Лисабон се зголемија областите во кои Европскиот парламент заедно со Советот на министри ќе учествува при донесувањето закони, и во кои дополнително се јакне неговата надлежност во поглед на буџетот.

Оваа поделба на надлежности меѓу Парламентот и Советот на министри е позната како соодлучување.

Соодлучувањето стана „вообичаена законодавна постапка“. Се применува и во новите политички области, какви што се слободата, безбедноста и правдата.

Со ова се зајакнуваат законодавните овластувања на Европскиот парламент.

Договорот од Лисабон му дава поголема улога на Европскиот парламент и при одобрувањето на буџетот на ЕУ.

Европски совет

Европскиот совет е составен од највисоките избрани политички претставници од земјите-членки, премиерите и претседателите кои имаат извршни овластувања.

Тој ја одредува политичката насока на ЕУ и ги поставува нејзините приоритети.

Со Договорот од Лисабон, Европскиот совет станува институција на ЕУ и добива јасно дефинирана улога.

Создадена е и нова функција - Претседател на Европскиот совет.

Претседателот на Европскиот совет се избира од членовите на Европскиот совет и може да ја врши таа функција во мандат од најмногу пет години.

Тој или таа раководи со состаноците на Советот, континуирано ја води неговата работа и ја претставува Европската Унија на највисоко меѓународно ниво. Ова претставува

промена од претходниот систем кога земјите-членки што претседателствуваа со ЕУ во период од шест месеци, исто така, претседаваа и со Европскиот совет.

Новиот претседател на Европскиот совет ќе обезбеди поголема транспарентност и доследност на активностите на ЕУ.

Совет

Советот на Европската Унија поинаку се нарекува и Совет на министри. Составен е од 27 министри на влади, секој претставува по една земја-членка.

Ова е клучното одлучувачко тело што ги координира економските политики на ЕУ и игра централна улога во надворешната и безбедносната политика.

Законодавните и буџетските овластувања ги дели со Европскиот парламент.

Мнозинското гласање во Советот ќе стане повообичаено од едногласно донесените одлуки.

Во 2014 година ќе се воведо системот што е попознат како „двојно мнозинство“: одлуките на Советот на министри ќе треба да бидат поддржани од 55% од земјите-членки, кои претставуваат најмалку 65% од европското население. Овој систем им дава двојна легитимност на одлуките.

Новина во Договорот од Лисабон е тоа што со Советот на министри за надворешни работи ќе претседава Високиот претставник на Унијата за надворешни работи и безбедносна политика/заменик-претседател на Комисијата.

Во други области, меѓу кои и земјоделството, финансиите и енергетиката, со Советот ќе продолжи да претседава министерот од земјата што го има ротирачкото претседател-

ство со ЕУ во времетраење од шест месеци.

Со ова, системот на претседателствување со ЕУ ќе стане покохерентен и поделотворен.

Висок претставник на Унијата за надворешни работи и безбедносна политика/заменик-претседател на Комисијата

Договорот од Лисабон дефинира нова функција за заедничката надворешна и безбедносна политика на ЕУ и заедничката одбранбена политика. Назначувањето на Висок претставник на Унијата за надворешни работи и безбедносна политика кој во исто време е и заменик на претседателот на Комисијата е нов и голем чекор. Тоа е комбинација на двете претходни функции: Висок претставник за заедничка надворешна и безбедносна политика и Комесар за надворешни односи.

Тој или таа е назначен/а од Европскиот совет и претседава со Советот на министри за надворешни работи, а во исто време е и заменик на претседателот на Европската комисија. Тој или таа дава предлози, ја спроведува надворешната политика во име на Советот и ги застапува ставовите на Унијата на меѓународно ниво.

Ова е со цел да ѝ се помогне на ЕУ подобро да ги брани сопствените интереси и вредности на меѓународната арена и да се обраќа со единствен глас.

Европска комисија

Европската комисија има за цел независно да ги претставува интересите на Европската Унија како целина.

Комисијата е одговорна пред Европскиот парламент.

Тоа е единствената институција на ЕУ со општо овластување да дава предлози за законодавството.

Комисијата, исто така, ги спроведува политиките на Унијата, осигурува реализација на буџетот, раководи со програмите на ЕУ, ја претставува Европската Унија во меѓународните преговори и обезбедува правилно спроведување на договорите.

Кој што прави?

Договорот од Лисабон разјаснува:

- кои надлежности и припаѓаат на ЕУ;
- кои надлежности им припаѓаат на земјите-членки;
- кои надлежности се заеднички.

Појасно од претходно, ги дефинира границите на надлежностите на ЕУ.

Основно правило е ЕУ да може да ги спроведе надлежностите што ѝ се доверени од страна на земјите-членки. Мора да го почитува фактот дека сите други надлежности се на земјите-членки.

- ЕУ има исклучителна надлежност за области какви што се правилата на конкуренција, монетарната политика на евро-зоната и заедничката трговска политика.
- Земјите-членки имаат примарна одговорност во областите на здравството, образованието и индустријата.
- ЕУ и земјите-членки ги делат надлежностите во областите на внатрешниот пазар, земјоделството, транспортот и енергетиката.

Други одредби

Договорот од Лисабон ја потврдува почитта на ЕУ за еднаквоста на земјите-членки и нивниот национален идентитет, како и за локалната и регионалната

автономија.

Се залага за заштита на различните култури и јазици во Европа.

За првпат постои одредба со која се утврдува дека ако некоја земја-членка посака, може да се повлече од Европската Унија и одредува како да се постапи во таков случај.

Нови надлежности за националните парламенти

За првпат националните парламенти директно учествуваат во европскиот процес на донесување одлуки.

Со Договорот од Лисабон, сите предлог-закопи на ЕУ мора да се достават до националните парламенти.

Претстои воспоставување на систем на навремено известување при што секој национален парламент ќе има осум недели да даде аргументи, ако смета дека предлогот не е соодветен за дејствување од страна на ЕУ.

Ако доволен број национални парламенти се спротивстават на предлогот, тогаш тој предлог може да се измени или да се повлече.

Ваквиот систем на навремено известување им дава на националните парламенти важна улога при обезбедувањето ЕУ да не ги надминува своите овласатувања така што ќе се занимава со прашања што најдобро би се решиле на национално, регионално или локално ниво.

Неколку технички термини

Правна основа

Договорот од Лисабон го изменува и дополнува Договорот за Европската Унија и Договорот за основање на Европската заедница. Тој е последниот од серијата договори за надградување и консолидирање на правната основа на ЕУ.

Според Договорот од Лисабон, ЕУ има својство на правно лице.

Претходно, Европската заедница и Европската Унија имаа различни статuti и не работеа по истите правила за одлучување. Со Договорот од Лисабон се прекинува двојниот систем и Европската Унија ќе има свој сопствен правен идентитет.

Со оваа промена ќе се подобри способноста за дејствување на ЕУ, особено во надворешните работи. Договорот од Лисабон ќе и овозможи на ЕУ поделотворно, покохерентно и поверодостојно дејствување во односите со остатокот од светот.

Гласање со квалификувано мнозинство, двојно мнозинство

Гласањето со квалификувано мнозинство е форма на одлучување што се применува при донесувањето голем број одлуки на Советот на министри. Со Договорот од Лисабон ваквото гласање се проширува и на многу нови области и се редефинира начинот на кој тоа функционира. Од 2014 година, одлуките на Советот ќе треба да бидат поддржани од 55% од земјите-членки, кои претставуваат најмалку 65% од европската популација. Ова е познато како „двојно мнозинство“. За да се формира блокирачко малцинство ќе бидат потребни најмалку четири земји. Ваквиот систем ги поставува земјите со помалубројно население и поголемите земји-членки на поправична основа.

Во одредени области одлуките ќе продолжат да се донесуваат едногласно. Тука спаѓаат оданочувањето и одбраната.

Зајакната соработка

Земајќи го предвид фактот дека Унијата значително се зголеми, Договорот за Европската Унија (изменет и дополнет со Договорот од Амстердам и Договорот од Лисабон) дефинира правила за ситуации кога одредени земји-членки ќе сакаат да соработуваат во одредени области. Ова е познато како „зајакната соработка“.

Зајакната соработка значи дека група земји може да дејствуваат заедно без неопходно учество од сите 27 земји. Тоа им овозможува на земјите-членки да не се приклучат ако не сакаат да учествуваат, без да ги спречуваат другите земји-членки да дејствуваат заедно.

Супсидијарност, пропорционалност

Одлуките на ЕУ мора да се доближат колку што е можно повеќе до граѓаните. Освен во областите што се опфатени со нејзината исклучителна надлежност, ЕУ не презема активности ако тие не се поделотворни од активностите што би се презеле на национално, регионално или локално ниво. Ова начело е познато како супсидијарност и дополнително се потврдува со Договорот од Лисабон.

Ова начело е дополнето со начелото на пропорционалност, при што ЕУ мора да ја ограничи својата активност толку колку што е неопходно за да ги постигне целите што се утврдени со Договорот од Лисабон.

Постапка за соодлучување („вообичаена законодавна постапка“)

Соодлучување е термин што се користи за овластувањето на Европскиот парламент да донесува закони заеднички, на исто рамниште со Советот на министри. Договорот од Лисабон го воведува соодлучувањето во општа употреба. Преку Договорот од Лисабон, постапката по која Европскиот парламент заеднички одлучува со Советот станува „вообичаена законодавна постапка“.

Ова значи дека одлучувањето во Европската Унија ќе се темели врз двојна легитимност на луѓето (застапувани од нивните пратеници во Европскиот парламент) и земјите-членки (застапувани од министрите во Советот).

Како да стапите во контакт со ЕУ

■ НА ИНТЕРНЕТ

Информации на сите официјални јазици на Европската Унија се достапни на интернет-страницата europa.eu

■ ПОСЕТЕТЕ НÈ ЛИЧНО

Низ цела Европа постојат стотици локални информативни центри на ЕУ. Адресата на најблискиот информативен центар можете да ја најдете на интернет-страницата europedirect.europa.eu

■ ЈАВЕТЕ НИ СЕ ИЛИ ОБРАТЕТЕ НИ СЕ ПИСМЕНО

Europe Direct е службата што ќе ви даде одговор на вашите прашања за Европската Унија. Со оваа служба можете да стапите во контакт на бесплатниот телефонски број **00 800 6 7 8 9 10 11**, или на **+32 2 299 96 96** за повици надвор од ЕУ што се наплатуваат, или со електронска пошта преку интернет-страницата: europedirect.europa.eu

■ ЧИТАЈТЕ ЗА ЕВРОПА

Публикациите за Европската Унија ви се на дофат на интернет-страницата на Книжарницата на ЕУ: bookshop.europa.eu

Информативен центар на Европската Унија

М.Х.Јасмин 52в
1000 Скопје
Тел./Факс. 02/3296-363
Интернет: www.euic.mk
E-mail: euinfo@euic.mk

Делегација на Европската Унија

М.Х.Јасмин 52в
1000 Скопје
Тел. 02/3248 500
Факс. 02/3248 501
[www.eeas.europa.eu/delegations/
the_former_yugoslav_republic_of_macedonia](http://www.eeas.europa.eu/delegations/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia)
E-mail: delegation-fyrmacedonia@eeas.europa.eu

ЕУ Инфо точка - Гостивар

Браќа Гиновски 61
1230 Гостивар
Тел./Факс. 042/218-167
E-mail: gostivar@euinfopoint.mk

ЕУ Инфо точка - Кочани

Раде Кратовче 1
2300 Кочани
Тел. 033/279-554
Факс. 033/279-962
E-mail: kocani@euinfopoint.mk

ЕУ Инфо точка - Куманово

11 Октомври 66
1300 Куманово
Тел./Факс. 031/475-800
E-mail: kumanovo@euinfopoint.mk

ЕУ Инфо точка - Кавадарци

Маршал Тито 66
1430 Кавадарци
Тел./Факс. 043/416-107
E-mail: kavadarci@euinfopoint.mk

ЕУ Инфо точка - Битола

1 Мај 66
7000 Битола
Тел./Факс. 047/234-234
E-mail: bitola@euinfopoint.mk

ЕУ Инфо точка - Велес

Панко Брашнар 1
1400 Велес
Тел. 043/232-406; лок. 226
Факс. 043/232-966
E-mail: veles@euinfopoint.mk

ЕУ Инфо точка - Тетово

Дервис Цара 66
1200 Тетово
Тел. 070/548-576
E-mail: tetovo@euinfopoint.mk

Претставништва на Европската Унија и канцеларии на Европскиот парламент има во сите земји на Европската Унија. Исто така, Европската Унија има делегации и во другите делови од светот.

ВАШ ВОДИЧ НИЗ ЛИСАБОНСКИОТ ДОГОВОР

По десетици години војување и милиони загубени животи, основањето на ЕУ го одбележа започнувањето на нова ера во која европските земји ги решаваат своите проблеми со разговор, а не со војување.

Денес, членките на Европската Унија уживаат во мноштвото поволности. Но, правилата за водењето на ЕУ беа смислени за многу помала Европска Унија и Унија која не мораше да се соочува со глобални промени какви што се климатските промени, глобалната рецесија и меѓународниот прекуграничен криминал. ЕУ поседува потенцијал и определба да се фати во костец со овие проблеми, но тоа може да го стори само ако го подобри начинот на кој што функционира.

Ова е целта на Лисабонскиот договор. Со овој договор ЕУ станува подемократска, поуспешна и потранспарентна. Со него граѓаните и парламентите добиваат повеќе информации за тоа што се случува на европско ниво, а на Европа ѝ дава појасен и посилен глас во светот, истовремено заштитувајќи ги интересите на земјите.

Овој водич објаснува што значи Договорот од Лисабон.

